

Shrnutí hlavních poznatků

Demografický vývoj

- V roce 2001 byl Středočeský kraj čtvrtým nejlidnatějším krajem, od roku 2010 je krajem s nejvyšším počtem obyvatel. V porovnání s Moravskoslezským krajem, který si do roku 2008 držel prvenství nejlidnatějšího kraje u nás, byl počet obyvatel kraje koncem roku 2023 vyšší o 266,7 tisíc osob.
- Počet obyvatel Středočeského kraje roste nepřetržitě od roku 1997. Tehdy žilo ve Středočeském kraji 1 105,2 tis. obyvatel, přičemž koncem roku 2023 to bylo 1 455,9 tisíc, tj. o 334,3 tis. osob více (o 29,8 %).
- Ve Středočeském kraji žil v porovnání s celou republikou vyšší podíl obyvatel ve městech s počtem obyvatel mezi 10 000 a 19 999, v obcích s počtem obyvatel mezi 1 000 a 1 999, jakož i 2 000 až 4 999 obyvateli, čtvrtý nejvyšší podíl obyvatel mezi kraji žil v malých obcích do 999 obyvatel.
- Nejvyšší nárůsty počtu obyvatel kraje byly od roku 2001 zaznamenány v letech 2022 (o 52,6 tis. osob), 2008 (o 28,9 tis.) a 2007 (o 26,6 tis. obyvatel), nejméně pak v roce 2001 (o 2,3 tis. osob) a v roce 2002 (o 4,7 tis. obyvatel).
- Počet obyvatel nejlidnatějšího okresu Praha-východ (koncem roku 2023 to bylo 202,1 tis.) byl 3,6násobně vyšší v porovnání s nejméně lidnatým okresem Rakovník (56,4 tis.).
- Mezi lety 2001 a 2023 přibýlo nejvíce obyvatel v okrese Praha-východ (111,0 %), nejmenší nárůst byl zaznamenán na Rakovnicku (o 4,4 %).
- Nárůst počtu obyvatel v okresech v okolí Prahy se na celkovém nárůstu počtu obyvatel Středočeského kraje mezi lety 2001 a 2023 podílel z 55,1 %.
- Přirozený přírůstek vykazoval ve Středočeském kraji mezi lety 2006 a 2019 kladné hodnoty, v letech 2020 a 2023 byl však následkem zvýšené úmrtnosti a stárnutí obyvatel zaznamenán přirozený úbytek. Nejvyšší převaha živě narozených dětí nad zemřelými osobami byla zaznamenána v roce 2008, přirozený úbytek pak (po roce 2000) v roce 2021.
- Počet cizinců se mezi roky 1996 a 2023 zvýšil z 22,4 tis. na 148,9 tis. Jejich podíl byl v roce 2023 čtvrtý nejvyšší ze všech krajů (10,2 %). Na Mladoboleslavsku byl každý šestý obyvatel cizinec.
- Do roku 2012 žilo ve Středočeském kraji více Ukrajinců než Slováků, mezi roky 2013 a 2017 převažovali Slováci a od roku 2018 opět Ukrajinci; v roce 2023 jich žilo v kraji 85,5 tis.
- Od roku 2011 je Středočeský kraj průměrným věkem nemladším krajem v ČR, ještě v roce 2001 bylo jeho obyvatelstvo třetí nejstarší. Nejmladší obyvatelstvo žije v okresech Praha-východ a Praha-západ.
- Jedinými okresy v republice, které nepřekročily hranici průměrného věku 40 let a v nichž žilo více dětí do 14 let věku než osob 65letých a starších, byly koncem roku 2023 okresy Praha-východ a Praha-západ. Nejstarší obyvatelstvo v kraji žilo v okrese Rakovník.
- Nárůst průměrného věku byl ve Středočeském kraji mezi roky 2001 a 2023 po Praze nejnižší.
- Mezi červnem a zářím byly uzavřeny více než dvě třetiny všech sňatků roku 2023.
- Průměrný věk při rozvodu se od roku 2001 u obou pohlaví zvýšil o osm let.
- V roce 2021 se v kraji narodil druhý nejvyšší počet dětí od roku 2011. V roce 2021 byla úhrnná plodnost (1,90) ve Středočeském kraji nejvyšší od roku 1989 a mezi kraji druhá nejvyšší.
- Do roku 2023 se úhrnná plodnost snížila na 1,49 a byla mezi kraji šestá nejvyšší.
- Zastoupení prvorodiček starších 35 let se od roku 2023 zvýšilo téměř devítinásobně. Plodnost žen ve věku 37 let v roce 2023 byla ve Středočeském kraji obdobná jako plodnost 20letých žen v roce 2001.
- V roce 2023 byl počet provedených potratů (i umělých přerušování těhotenství) ženám ve Středočeském kraji nejnižší od počátku sledování v roce 1971.

- U mužů se naděje dožití při narození zvýšila mezi lety 2000 a 2023 více než u žen, a to o 4,61 roku, u žen to bylo o 4,15 roku. Úmrtnost mužů je o polovinu vyšší než u žen, u obou pohlaví se mezi lety 2000 a 2023 snížila o 51,0 %.
- Příznivější vývoj naděje dožití v porovnání s ČR byl zaznamenán u mužů, kde docházelo ke snižování rozdílů, než v případě žen. Nejdéle žili ve Středočeském kraji muži v okresech Praha-západ a Praha-východ, kde se zároveň od roku 2001 zvýšila naděje dožití mužů nejvíce ze všech okresů republiky.
- Přírůstek stěhováním je ve Středočeském kraji nejvyšší ze všech krajů republiky, zatímco absolutní počty přistěhovaných a vystěhovaných osob vykazuje vyšší Praha. Kraj získal v roce 2023 nejvíce osob ve věku 35 až 39 let a dětí mladších 5 let.

Sociální vývoj

- Míra ekonomické aktivity byla třetí nejvyšší mezi kraji, stejně jako míra zaměstnanosti.
- Míra ekonomické aktivity u mužů byla po Praze 2. nejvyšší, u žen až 5. nejvyšší.
- Zvyšovala se zaměstnanost v terciéru (u zaměstnaných s pracovištěm v kraji), mezi kraji byla druhá nejvyšší. Snižovala se zaměstnanost v sekundéru, klesla pod republikový průměr. Zaměstnanost v priméru byla stejná jako průměr za republiku.
- Kraj zaznamenal druhý nejvyšší podíl pracujících na vlastní účet a nejvyšší podíl zaměstnavatelů.
- Kraj vykázal druhý nejvyšší podíl zákonodárců a řídících pracovníků.
- Mezi zaměstnanými byl dvojnásobný podíl vysokoškoláků než mezi nezaměstnanými. Nezaměstnaní vykazali více než 4násobný podíl osob se základním vzděláním.
- Nejvíce narostl mezi zaměstnanými podíl nejstarší věkové skupiny a snížil se podíl i počet nejmladších. Nejvyšší podíl nezaměstnaných byl v nejmladší věkové kategorii.
- S rostoucím vzděláním klesala nezaměstnanost, ve všech vzdělanostních skupinách byla v kraji nezaměstnanost nižší než v ČR.
- Obecná míra nezaměstnanosti klesla z hodnot kolem 5 % před deseti lety pod 2% hranici, muži vykazali mezi kraji 2. nejnižší obecnou míru nezaměstnanosti, zatímco ženy až 5. nejnižší.
- Podíl ekonomicky neaktivních osob byl mezi kraji třetí nejnižší, mezi ekonomicky neaktivními převažovaly ženy a osoby ve věku 60 a více let.
- Počet zaměstnaných cizinců se za posledních 10 let ztrojnásobil, v posledních 8 letech se zvyšoval počet cizinců živnostníků.
- Podíl nezaměstnaných osob se trvale držel pod průměrem ČR, větší byl podíl nezaměstnaných žen než mužů. Nejnižší nezaměstnanost v kraji i celé ČR zaznamenaly okresy Praha-východ, Praha-západ a Benešov.
- Za poslední 4 roky se zvýšil podíl dlouhodobě nezaměstnaných v populaci, snížil se podíl uchazečů s nárokem na podporu v nezaměstnanosti. Průměrná měsíční výše podpory v nezaměstnanosti byla mezi kraji druhá nejvyšší.
- Zastoupení absolventů a mladistvých na celkovém počtu uchazečů v posledních letech vzrostl, podíl osob se zdravotním postižením klesl.
- Průměrný věk uchazečů o zaměstnání v posledních pěti letech poklesl.
- Mezi uchazeči o zaměstnání byli téměř dvěma třetinami zastoupeni uchazeči bez vzdělání a středoškoláci bez maturity.
- Nejvyšší podíl mezi uchazeči o zaměstnání tvořili nemanuální pracovníci s nižší kvalifikací, většina volných pracovních míst ale byla určena pro manuální kvalifikované pracovníky.

- Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v posledních sedmadvaceti letech rostl, po Praze byl druhý nejvyšší.
- Kraj zaznamenal nejvyšší počet osob připadající na jednu domácnost a nejvyšší průměrný počet vyživovaných dětí a pracujících členů na domácnost.
- Příjmová situace středočeských domácností patřila mezi nejlepší v republice, průměrný roční čistý peněžní příjem na osobu rostl.
- Většina středočeských domácností bydlela ve vlastním domě, nejvíce ze všech krajů.
- Středočeské domácnosti vykázaly mezi kraji druhé nejnižší zatížení výdaji na bydlení, nejvyšší výdajovou položku na bydlení představovaly poplatky za elektřinu, ve srovnání s ostatními kraji se jednalo o nejvyšší podíl.
- Průměrná mzda byla v kraji po Praze druhá nejvyšší, čtvrtý nejvyšší byl rozdíl ve výši průměrné mzdy mezi muži a ženami.
- Nejvyšší mzdy pobírali v kraji řídící pracovníci, po Praze druhé nejvyšší. Řemeslníci a opraváři pobírali ve Středočeském kraji nejvyšší mzdy ve srovnání s ostatními kraji ČR.
- Medián mezd byl v kraji druhý nejvyšší, stejně jako v případě průměrné hrubé mzdy. U mužů byl 2. nejvyšší, u žen 3. nejvyšší.
- Ustal nárůst počtu dětí v mateřských školách, největší intenzita nárůstu se přesunula ze základních do středních škol. Počet dětí základních škol dosáhl v posledních dvou letech historicky nejvyšších hodnot. Počet studentů na středních školách vzrostl v posledním roce s nejvyšší intenzitou.
- Počet lékařů vykazoval rostoucí trend. Intenzita lékařské péče ale zůstala nejnižší mezi kraji.
- Počet lůžek v nemocnicích akutní péče klesal. Kraj vykázal na tisíc obyvatel nejnižší počet lůžek a realizovaných hospitalizací. Průměrná ošetrovací doba byla mezi kraji třetí nejnižší.
- Mezi kraji došlo k druhému nejvyššímu relativnímu nárůstu počtu ordinací pro dospělé a stomatologických ordinací za posledních deset let.
- Dávky nemocenského pojištění v kraji rostly, nejvýrazněji dávky na ošetrovné.
- Mezi kraji byl třetí nejvyšší podíl dávek peněžité pomoci v mateřství, naopak podíl nemocenských dávek byl třetí nejnižší. Podíl dávek otcovské poporodní péče na celkových výdajích patřil mezi kraji k nejvyšším.
- Nejvyšší podíl rodičovského příspěvku na celkovém počtu dávek sociální podpory vykázala Praha a Středočeský kraj. Výdaje na rodičovské příspěvky a přídavky na děti v kraji klesaly, rostly naopak výdaje na dávky péčovské péče.
- Na jednoho obyvatele připadala čtvrtá nejnižší částka výdajů na dávky sociální podpory mezi kraji.
- Nejčastěji zastoupeným typem zařízení sociálních služeb byly domovy pro seniory. Počet lůžek v domovech pro seniory připadající na tisíc osob starších 65 let byl nadprůměrný, mezi kraji ale až sedmý nejvyšší.
- Počet lůžek v domovech se zvláštním režimem vzrostl za 12 let 4,8krát. Počet lůžek v domovech pro osoby se zdravotním postižením byl v roce 2023 nižší než před patnácti lety.
- Středočeský kraj vykázal třetí nejvyšší počet příjemců příspěvku na péči mezi kraji, většinu příjemců příspěvku na péči tvořily osoby starší 65 let.
- Počet držitelů průkazů OZP na obyvatele byl mezi kraji třetí nejnižší.
- Rostl počet příjemců důchodu, stejně jako průměrná výše důchodů. Výše středočeských starobních důchodů byla po Praze druhá nejvyšší.
- Druhý nejvyšší byl rozdíl ve výši důchodu mezi muži a ženami v rámci všech krajů.

- Zvyšoval se podíl osob odcházejících do předčasného důchodu, nejvýrazněji v roce 2023. Podíl osob v předčasném důchodu byl ale po Praze druhý nejnižší.
- Středočeský kraj zaznamenal mezi kraji nejvyšší podíl dětských čtenářů do 15 let v knihovnách. Došlo k nejvyššímu relativnímu nárůstu on-line návštěvníků knihoven mezi kraji.
- Intenzita kriminality se pohybovala pod průměrem republiky. Počet vloupání do rodinných domů a chat byl nejvyšší mezi kraji. Intenzita násilné a mravnostní trestné činnosti byla naopak mezi kraji druhá nejnižší.
- Počet dopravních nehod na tisíc obyvatel byl druhý nejvyšší mezi kraji, v okresech Benešov a Rakovník 1. a 2. nejvyšší mezi okresy ČR. Třetina republikového počtu nehod zaviněných lesním nebo domácím zvířetem se stala ve Středočeském kraji.
- Počet požárů v kraji kolísal, na tisíc obyvatel připadal vyšší počet požárů než v celé republice. Výše škod způsobených požáry byla v letech 2022 a 2023 historicky nejvyšší.

Ekonomický vývoj

- Ekonomická výkonnost kraje patřila nadále k nejvyšším v ČR, na republikovém HDP se Středočeský kraj podílel druhým nejvyšším zastoupením mezi kraji.
- Podíl tvorby hrubého fixního kapitálu na hrubém domácím produktu (míra investic) byl mezi kraji nejvyšší.
- Výdaje na výzkum a vývoj v letech 2012 až 2022 rostly, výjimkou byl rok 2020. Během posledních deseti let se zvýšil také podíl výdajů na výzkum a vývoj na krajské hodnotě hrubého domácího produktu. Ten byl mezi kraji třetí nejvyšší po Praze a Jihomoravském kraji. Po těchto dvou krajích dosahoval Středočeský kraj v oblasti výzkumu a vývoje třetího nejvyššího podílu ve výdajích i počtu zaměstnaných.
- Internet využívalo více než osm z deseti domácností a dospělých osob, mezi uživateli internetu výrazně přibýli senioři. Potřeba internetu stále roste, internetové bankovníctví využívalo sedm z deseti a nakupování přes internet dvě třetiny dospělých uživatelů.
- Internet častěji využívali muži, muži oproti ženám také častěji používali internet v mobilu, elektronické bankovníctví a online nakupování. Využívání sociálních sítí bylo mezi uživateli genderově vyvážené.
- Intenzita podnikání v centrální části republiky patřila k nejvyšším v ČR. Podíl živnostníků byl mezi kraji nejvyšší.
- Střední Čechy byly oblastí s největší zemědělskou produkcí, především v rostlinné produkci. Produkce na jeden hektar obhospodařované půdy byla čtvrtá nejvyšší mezi kraji a u většiny plodin byl kraj největším regionálním producentem v ČR.
- Rok 2023 přál zemědělcům v pěstování ozimých obilovin, řepky, chmele, jablek a hrušek, naopak sklizně jarních typů obilovin, okopanin, ostatních olejnin, luskovin i vinné révy meziročně klesly.
- U chovu skotu došlo v posledních třech letech k navyšování stavu na maximum za posledních deset let, maxima bylo dosaženo i u výroby mléka, jejíž produkce rostla dlouhodobě.
- Stav prasat se v posledních dvou letech snížil, v porovnání se stavem před 10 lety se naopak mírně zvýšil.
- Stav drůbeže po historicky nejvyšším počtu v roce 2021 v dalších dvou letech poklesl o více než třetinu. I přesto se v posledním roce zvýšil stav nosnic a došlo k nárůstu produkce vajec.
- V druhové skladbě lesů kraje převládaly jehličnany, jejich podíl se však v posledních letech snížil. Těžba dřeva v kraji zaznamenala po nárůstech v letech 2017 až 2021 druhým rokem po sobě meziroční pokles, byla vytěžena polovina toho, co v roce 2021. Při zalesňování, jehož plocha po čtyřletém růstu meziročně poklesla, byl poměr jehličnanů a listnáčů téměř vyrovnaný.
- Průmyslová výroba v posledních dvaceti letech rostla, výjimkou bylo období ekonomické recese (2008 a 2009) a období pandemie koronaviru (2020). Nárůst v posledním roce byl mezi kraji druhý nejvyšší.

- Kraj se podílel na průmyslové produkci ČR více než pětinou a hlavní podíl na tom měla výroba automobilů. Mzda a produktivita práce (tržby na zaměstnané) v průmyslu byly mezi kraji nejvyšší.
- Výkonem a výrobou elektřiny převládaly parní elektrárny, 70 % elektrické energie spotřebovaly průmysl a domácnosti. Domácnosti kraje spotřebovaly v průměru na obyvatele nejvíce elektřiny v ČR.
- Šestým rokem po sobě a téměř o polovinu vzrostla výroba stavebních podniků se sídlem v kraji, za pět let se o 3 % snížila zaměstnanost, mzdy za tu dobu vzrostly o třetinu. Hodnota stavebních prací na území kraje se za posledních deset let zvýšila celkem osmkrát na více než 2,5 násobek.
- V roce 2023 bylo v kraji zahájeno o pětinu a dokončeno o šestinu méně bytů než v předchozím roce.
- Třetina zahájené výstavby bytů v kraji připadala na okresy Kladno a Praha-východ. Intenzita bytové výstavby byla mezi kraji nejvyšší. Podíl bytů v rodinných domech na zahájené výstavbě po roce 2020 výrazně klesl ze 78 % na 52 %.
- Nejvíce dokončených bytů zaznamenaly obvody sousedící s Prahou, v těchto třech ORP byla dokončena více než třetina všech bytů v kraji. Nejvyšší roční intenzitu bytové výstavby v posledních pěti letech zaznamenaly jak v rámci kraje, tak v celé ČR mezi obvody ORP Lysá nad Labem a mezi obcemi s počtem obyvatel nad 5 tisíc Horoměřice a Milovice.
- Nejdražší se v kraji prodávaly rodinné domy v okresech Praha-východ a Praha-západ, po Praze šlo o druhou a třetí nejdražší lokalitu v celé ČR.
- Cena bytů v kraji oproti rodinným domům nepřesahovala celorepublikový průměr, nejdražší v kraji se prodávaly byty v okrese Kladno, jakožto čtvrté nejdražší v celé ČR.
- Kraj měl nejhustší silniční síť v ČR, vozový park se za pět let zvýšil téměř o šestinu a na tisíc obyvatel připadalo 598 aut, což byla v pořadí pátá nejvyšší automobilizace mezi kraji.
- Přeprava osob autobusovou dopravou se poslední dva roky zvýšila a v roce 2023 bylo přepraveno více osob než před pěti lety, avšak po železnici a MHD se přepravilo o 30 % méně osob než před pěti lety.
- Návštěvnost ubytovacích zařízení se meziročně zvýšila o 14 %, byla vyšší než před pandemií koronaviru a zároveň rekordní od roku 2012. Rekordní návštěvnost proběhla i ve všech měsících roku, téměř 29 % klientely se ubytovalo o letních prázdninách a nejvyšší meziroční nárůsty zaznamenaly v kraji turisticky méně oblíbené měsíce na začátku roku.
- Počet přenocování v ubytovacích zařízeních se meziročně navýšil téměř o desetinu a poprvé překonal tři milionovou hranici. Průměrná délka pobytu byla mezi kraji třetí nejnižší a dlouhodobým poklesem se dostala na historické minimum.
- Osm z deseti hostů ubytovacích zařízení byli domácí návštěvníci, těch poprvé přijelo přes milion za rok.
- Polovinu zahraniční klientely tvořili Němci a Slováci. Meziroční nárůsty počtu ubytovaných zaznamenaly všechny země, ze kterých nerezidenti nejčastěji pocházeli.
- Využitelnost ubytovacích zařízení v posledních dvou letech rostla, přesto se pohybovala pod celorepublikovým průměrem.

Životní prostředí

- Podíl orné půdy na celkové rozloze byl mezi kraji nejvyšší, každoročně však klesal. Rostl naopak podíl trvalých travních porostů, zastavěných ploch, zahrad a vinic.
- Podíl zvláště chráněných území na rozloze kraje byl mezi kraji pátý nejnižší.
- Zvláště chráněných území bylo v kraji přes tři stovky, nebyl mezi nimi však žádný národní park.
- Zastoupení ekologického zemědělství bylo mezi kraji spolu s Prahou nejnižší. Podíl kraje na republikové rozloze půdy ekologického zemědělství byl šestý nejnižší.
- Kraj vykázal druhý nejnižší podíl obyvatel zásobených vodou z veřejných vodovodů, cena vodného však byla mezi kraji čtvrtá nejvyšší.

- Denní spotřeba pitné vody na obyvatele byla mezi kraji čtvrtá nejvyšší.
- Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci byl mezi kraji třetí nejnižší, procento čištěných odpadních vod bylo mezi kraji čtvrté nejnižší.
- V provozu byl nejvyšší počet čistíček odpadních vod ve srovnání s ostatními kraji, průměrná kapacita jednoho zařízení byla ale nejnižší.
- Cena stočného odpovídala průměrné hodnotě za ČR, na rozdíl od vodného, které průměr za ČR vysoce převyšovalo.
- Emise se v kraji dlouhodobě snižovaly, klesly pod průměr za ČR.
- Měrné emise oxidu uhelnatého byly mezi kraji čtvrté nejvyšší. Měrné emise oxidu siřičitého, oxidů dusíku a tuhých látek byly mezi kraji páté nejvyšší.
- Produkce odpadu vzrostla, na středočeského obyvatele připadlo větší množství odpadu než průměrně v ČR. Množství nebezpečného odpadu na obyvatele bylo mezi kraji páté nejvyšší.
- Produkce komunálního odpadu v posledních dvou letech klesla, na 1 obyvatele připadlo 3. nejvyšší množství komunálního odpadu mezi kraji. Produkce středočeského nebezpečného komunálního odpadu tvořila šestinu republikové produkce.
- Výdaje na ochranu životního prostředí byly v kraji nejvyšší od roku 2006.
- Hodnota pořízených investic na ochranu životního prostředí investovaných přímo v kraji v přepočtu na jednoho obyvatele byla mezi kraji šestá nejvyšší, absolutní částka byla druhá nejvyšší.
- Investoři sídlící v kraji investovali v posledních šesti letech nejvíce v oblasti nakládání s odpadními vodami. Neinvestiční náklady byly nejčastěji spojeny s nakládáním s odpady.

Středočeský kraj není homogenním územím a existují rozdíly mezi centrální částí a územím při vnějších hranicích kraje. Tato skutečnost je patrná z dostupných statistik demografických i sociálně-ekonomických. Okresy Praha-východ a Praha-západ se díky své poloze a snadné dostupnosti hlavního města podílejí na krajském přírůstku obyvatel či bytové výstavby nejvýrazněji. Jsou charakterizovány také nižším průměrným věkem a vyšším podílem mladého obyvatelstva, vyšší ekonomickou aktivitou a zaměstnaností, nízkou nezaměstnaností, vyšším podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, vyšší zaměstnaností osob v důchodovém věku a zároveň nižším podílem osob odcházejících do předčasného důchodu či vyšší intenzitou podnikání. V důsledku rychlého růstu počtu obyvatel se zde projevují i faktory méně příznivé, např. vyšší počet obyvatel na jednotku lékařské péče, vyšší počet dětí v mateřských i základních školách, vyšší dopravní zatížení a nehodovost.

Vybrané ukazatele ve Středočeském kraji a ČR v roce 2023 (*2022)

Zdroj: ČSÚ, ČÚZK, MPSV, Policejní prezidium ČR

